הַמַּאֲמָר
הַשְּׁבוּעִי

עמוד התפילה

בעל שם טוב

שבוע פרשת נח

בע״ה

שבוע טוב לכולם!

זמן חורף מלא וגדוש בלימוד ועבויידה!

השבוע נלמד תורות של ה׳אבא׳ של החסידות - הבעל שם טוב בעצמו.

בתוך הספר של הבעל שם טוב על התורה, בפרשת נח, נמצא חלק שלם שנקרא - ׳עמוד התפילה׳. חלק זה מאסף תורות ושמועות מהבעל שם טוב על התפילה.

אנחנו נלמד כמה תורות שנמצאות בהתחלה ומדברות על הפסוקים של תיבת נח. הבעל שם טוב דורש את ה׳תיבה׳ כמילה של תפילה ולומד מכך כמה רעיונות וסודות נפלאים.

כיוון שהבעל שם טוב הוא ראשית החסידות וכל הגוונים השונים של החסידויות מתומצתים בו, גם התורות שלו מתומצתות. לכן הביאור שבחוברת הוא הבנות וניצוצות מתוך דברי הבעל שם טוב ואפשר להרחיב, להעמיק ולהוסיף הרבה מעבר.

תהנו!

בתקווה שהלימוד יהפוך לכם את התפילות מהקצה אל הקצה (:

עמוד התפילה

בעל שם טוב – פרשת נח

מבואר

אות ט"ז

בתפלה צריך לשום כל כחו בהדיבורים, וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות, ויחשוב שהאותיות מצטרפים ומתחברים זה עם זה, וזהו תענוג גדול, דמה אם בגשמיות הוא תענוג, מכל שכן ברוחנייות, וזהו עולם היצירה

כשאנחנו מתפללים, אנחנו צריכים להתרכז ולהיות מונחים כל כולנו בדיבורי התפילה. כשמרוכזים בלומר את התפילה ומכוונים להוציא בפה כל אות ואות, מרוב שנמצאים 'בפנים' - שוכחים מעצמנו.

אנחנו רגילים שכשמתרכזים - חושבים על כל מילה ומילה. הבעל שם טוב מלמד אותנו שבכל אות בפני עצמה יש משמעות וחיות מסויימת, והצירוף של כמה אותיות יחד יוצר את המשמעות השלימה של המילה. בריכוז עמוק ואמיתי 'פוגשים' את ה'טעם' של כל אות ואות ומרגישים איך יחד האותיות יוצרות מילים.

כשנמצאים בריכוז כל כך גבוה - זה כיף ומענג. בכל החיים שלנו כשאנחנו מונחים מאוד במשהו ונסחפים אחריו זה כיף לנו. אפשר לזהות את הכיף הזה כשאנחנו קוראים ספר מעניין או כשאנחנו משחקים משחק סוער ומלהיב ושוכחים לגמרי מכל מה שקיים. כשאנחנו מונחים בדיבורי התפילה - התענוג גדול יותר - אנחנו נסחפים אחרי ה' יתברך. ספר קריאה או משחק הוא מגניב ומעניין ברמה מסויימת, ה' יתברך הוא אין סופי והוא גם מעניין עד אין סוף.

עד כאן הבעל שם טוב מדבר על מדריגה מסויימת בה הריכוז הוא בלהוציא את התוכן והמשמעות של דיבורי התפילה בפה - בדיבור. גם במדריגה זו אנחנו

עומדים לפני ה׳ יתברך ומבטאים את הפנייה הנפשית שלנו לה׳, אבל מה שיותר נוכח ודומיננטי הוא הדיבור - לדבר את זה.

מדריגה זו בה הדיבור הוא העיקרי – מקבילה לעולם היצירה. ידוע בחסידות שעולם הבריאה מקביל למחשבה ועולם היצירה לדיבור.

המחשבה היא חדשה ומגיעה פתאום משומקום. בדומה לכך עולם הבריאה נברא יש מאין - שם הקיום העצמאי של העולמות מתחדש ומגיע מה׳ יתברך שנעלם לגמרי.

לעומת זאת הדיבור נוצר מהמחשבה שקיימת קודם ורק יוצאת אל הפועל. בדומה לכך עולם היצירה נוצר מעולם הבריאה ורק מוציא אותו לפועל.

ואחר כך יבא לאותיות המחשבה ולא ישמע מה שהוא מדבר, וזהו בא לעולם הבריאה

לאחר עבודת הריכוז עליה למדנו עד עכשיו עולים קומה נוספת. במדריגה זו עיקר הכוונה נמצאת במחשבה – במשמעות והחיות שנמצאות באותיות ובמילים. אנחנו כבר לא עסוקים בלדבר ולבטא החוצה את התפילה. אנחנו עסוקים בתנועה הפנימית של התפילה והמילים יוצאות לנו מהפה ממילא. לכן אנחנו לא שומעים ולא שמים לב לכך שאנחנו מדברים.

מדריגה זו בה המחשבה היא העיקרית מקבילה לעולם הבריאה – עולם המחשבה כפי שלמדנו קודם.

ואחר כך הוא בא למדת אין שנתבטל אצלו כל כחותיו הגשמיים, וזהו עולם האצילות מדת חכמה:

לאחר מכן עולים שוב קומה נוספת. במדריגה זו אנחנו לא מתרכזים בלדבר את התפילה וגם לא בתנועה הפנימית המחשבתית שלה. אנחנו מרוכזים בה׳ יתברך לפניו אנחנו עומדים. אנחנו כל כך נתונים בו ונסחפים אחריו שאנחנו שוכחים מהכל והכל בטל מבחינתנו. אנחנו עולים מלהיות בצד שלנו שמתפלל וחושבים רק על ה׳, אליו אנחנו מתפללים.

מדריגה זו בה ה׳ יתברך הוא העיקר - מקבילה לעולם האצילות. עולם **האצילות** הוא **אצלו** יתברך, ה׳ נוכח בו והוא בטל אליו לגמרי. עולם האצילות מקביל לספירת החכמה. ספירת החכמה מבטאת את תחילת ההשתלשלות היכן שהמציאות היא נקודה קטנה שמרגישה שהגיעה מה׳ יתברך ובטילה אליו.

אות י״ז

צהר תעשה לתבה וגו׳. האיר אדוני אבי זקיני [הבעל שם טוב] נ"ע, תבה מרומז על מלה, שהוא נקרא תיבה, וזהו מה שאמר

צוהר תעשה לתבה, ואמר הוא ז"ל שתראה להאיר התבה היוצא מפיך וכו',

כתוב בפסוק: "צוהר תעשה לתיבה... תחתיים שניים ושלישים תעשׂה".

הבעל שם טוב הקדוש דורש את "תיבה" שהכוונה למילה - 'תיבות' התפילה. לעשות למילה 'צוהר' - כלומר להאיר את המילים של התפילה.

איך מאירים את המילים של התפילה?

תחתים שנים ושלישים תעשה, יש לומר כאן מרומז מה ששמעתי מן אא"ז נ"ע כי בכל דיבור ודיבור יש עולמות נשמות ואלהות, וזהו שמרמז כאן אצל התבה, ותיבה הוא פירוש דיבור וזהו תחתיים היינו עולמות שהוא מדרגה תחתונה, שניים הוא לשון משנה אותיות נשמה, והיינו נשמות, ושלישים היינו אלהות, על שם הכתוב (בפ' בשלח) ושלישים על כלו, שהוא על ידי שהוא מושל ומנהיג את הכל,

הבעל שם טוב הסביר שבכל דיבור ישנם שלושה רבדים – **עולמות נשמות ואלוקות**.

עולמות זה המציאות הממשית – הדיבור בפועל של המילים וצורת האותיות המוגדרת.

נשמות זה היהודי שמתפלל והתנועה הנפשית שלו שנמצאת בתוך האותיות והמילים.

אלוקות זה ה' יתברך שאליו אנחנו מתפללים והכל קורה לפניו.

הבעל שם טוב אמר שצריך להאיר את המילים. כשכל מילה בנויה משלושת הרבדים הללו היא נהיית מוארת. כשאנחנו מונחים במילה ומבטאים בה את עצמנו לפני ה' יתברך – התפילה לא יבשה וריקנית אלא מלאה באור.

כהמשך לדרשת הבעל שם טוב ש'תיבה' = מילה, שלושת הרבדים 'עולמות נשמות אלוקות' נרמזים ב- "תחתיים שניים ושלישים תעשׂה".

ה'תיבה' בנויה ונעשית משלוש קומות:

'תחתיים' – הקומה התחתונה הרומזת לרובד העולמות – המציאות התחתונה.

'שניים' – הקומה השנייה הרומזת לרובד הנשמות. 'שניים' מלשון לשנות **משנה**, רמז ל-**נשמה**.

'שלישים' - הקומה השלישית הרומזת לרובד האלוקות. 'שלישים' מלשון 'שליש' - מפקד בכיר כמו בפסוק "וכל רכב מצרים ושלישים על כולו" מפקדים

בכירים שפקדו על כל המרכבות של מצרים. ה׳ יתברך הוא המפקד והמנהיג של הכל - גם של המציאות הממשית והדיבור וגם של הנשמות והחיות הפנימית.

וכל אלה, תעשיה, היינו התבה והדיבור שתוציא מפיך יהיה בכוונה זו, ובאמונה שלימה, שיש בכל דיבור תחתיים שניים ושלישים, והם עולמות ונשמות ואלהות כנ"ל, והבן:

אנחנו צריכים לכוון בכל מילה בתפילה, שיהיה בה את כל שלושת החלקים עולמות נשמות אלוקות. א. להוציא את המילה מהפה שלנו. ב. לשים בה את עצמנו - שהיא תבטא אותנו. ג. שהדיבור יהיה לפני ה׳, שתנועת הנפש במילה תפנה לה׳ יתברך.

איך עושים את כל זה? באמונה!

היכולת שלנו להתפלל תפילה כזו פנימית ועמוקה שפונה לה׳ יתברך, נובעת מהאמונה בה׳ ובכך שהוא נותן לנו להתפלל. שהוא מקשיב לנו ונוכח בתפילה שלנו ושהוא שם בנו את היכולת להתרכז ולהיות מונחים לגמרי בתפילה.

התורות הבאות קצרות ומתומצתות, ממילא אפשר לקחת אותן לכיוונים שונים והן נתונות לפרשנות. השתדלנו לבאר את הפשט כפי הבנתנו ואת שאר ההתבוננות השארנו לכם – "תן לחכם ויחכם עוד"

אות י"ח

אמר ר"י בעל שם טוב ע"ה, צוהר תעשה לתבה, שיהא מנהיר התיבה, ואל אמה תכלנה מלמעלה, פירוש שנותן מזון להשכינה ממדרגות שלמעלה:

כפי שלמדנו מקודם, הבעל שם טוב אומר שלעשות לתיבה ׳צוהר׳, הכוונה - להאיר את המילים של התפילה.

כאן הבעל שם טוב מוסיף להסביר לנו את המשך הפסוק: "ואל אמה תכלנה מלמעלה" – ׳תאכילנה׳, להאכיל את תיבת התפילה שכנגד המלכות בשפע אלוקי של הספירות העליונות. זאת על ידי הספירה שמעליה – ספירת היסוד (׳אמה׳ - אבר הברית) ש׳לוקחת׳ את כל הספירות שמעליה ומרכזת לתוך ספירת המלכות.

אות י"ט

שמעתי בשם הבעל שם טוב זללה"ה שפירש, צוהר תעשה לתבה, לעשות צוהר מן התבה של תורה ותפלה, לראות ולהסתכל עמה מראש העולם ועד סופו:

"צוהר תעשה לתיבה" - להפוך את המילה של התפילה לחלון ('צוהר') ולהסתכל דרכה על כל העולם. כל מילה בתפילה היא 'משקפיים' מסויימים דרכם אפשר להביט על כל המציאות.

אות כ'

הבעל שם טוב זי"ע פירש, צוהר תעשה לתבה, צוהר לשון אורה, ותיבה לשון דיבור, פירוש כשאיש ישראל רוצה לדבר דיבור צריך לראות שהמחשבה תאיר בהדיבור בתחלה, כי מחשבה אותיות חשב מה:

"צוהר תעשה לתיבה" -להאיר את המילה של התפילה במחשבה הפנימית. המילה של התפילה תהיה ביטוי כנה שיוצא מתוך המחשבה.

אותיות כ"א-כ"ב

אמר אדוני אבי זקיני זלה"ה בסוד תחתיים שניים ושלישים וכו', ובפירוש אמר לבקש מהאותיות היינו מסוד אור האלהות אשר בתוכם ולבקש משם וכו':

לבקש מן האותיות ממש, וכמו ששמעתי פירושו מן אדוני אבי זקיני זללה"ה, פירוש מן סוד אלוה שבהם שיעזור להם לדבר האותיות בכוונת אמת לשמה, ועל ידי זה נמתקין כל הדינין בשרשן:

כשאנחנו מחפשים את ה' יתברך בתפילה – לחפש אותו מתוך הנוכחות של ה' שבתוך האותיות. כל האותיות מגיעות מעשרה מאמרות שה' אמר והתגלה דרכם. כשהדיבור שלנו מתחבר לדיבור השורשי של ה' – אנחנו מדברים בצורה מכוונת ואמיתית. ממילא נמתקים הדינים בשורשם – האותיות המוגבלות והמוגדרות ('דינים') נהיות ביטוי וכלי לה' יתברך שאומר אותם ('שורשם') ונהיות מתוקות.

אות כ"ג

שמעתי מאדוני אבי זקני זללה"ה כי האותיות בלי פירוש:

האותיות הם סודיות ונעלמות, אין להם פירוש שכלי או רגשי.

אות כ"ד

שמעתי כי כל תיבה נכלל מכל העולם וכו' ודפח"ח:

בכל מילה יש שלימות והיא שייכת לכל הצדדים שיש במציאות.

דברי הבעל שם טוב כאן קשורים למה שלמדנו קודם שכל מילה היא נקודת הסתכלות על כל המציאות.

אות כ"ה

דע כי כל תיבה הוא קומה שלימה, וצריך להיות כל כחו בה, כי אם לאו, תהיה כמו מחוסר אבר:

כל מילה היא דמות שלימה ומבטאת לגמרי את מי שאומר אותה. ממילא אם חלק בי לא מרוכז במילה, זה יקבל ביטוי במילה עצמה ויהיה ניכר בה. חלק ממנה יהיה ריק וחסר.

עמוד התפילה
בעל שם טוב – פרשת נח

אות ט״ז

בתפלה צריך לשום כל כחו בהדיבורים, וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות, ויחשוב שהאותיות מצטרפים ומתחברים זה עם זה, וזהו תענוג גדול, דמה אם בגשמיות הוא תענוג, מכל שכן ברוחנייות, וזהו עולם היצירה ואחר כך יבא לאותיות המחשבה ולא ישמע מה שהוא מדבר, וזהו בא לעולם הבריאה ואחר כך הוא בא למדת אין שנתבטל אצלו כל כחותיו הגשמיים, וזהו עולם האצילות מדת חכמה:

אות י״ז

צהר תעשה לתבה וגו'. האיר אדוני אבי זקיני [הבעל שם טוב] נ"ע, תבה מרומז על מלה, שהוא נקרא תיבה, וזהו מה שאמר צוהר תעשה לתבה, ואמר הוא ז"ל שתראה להאיר התבה היוצא מפיך וכו', תחתים שנים ושלישים תעשה, יש לומר כאן מרומז מה ששמעתי מן אא"ז נ"ע כי בכל דיבור ודיבור יש עולמות נשמות ואלהות, וזהו שמרמז כאן אצל התבה, ותיבה הוא פירוש דיבור וזהו תחתיים היינו עולמות שהוא מדרגה תחתונה, שניים הוא לשון משנה אותיות נשמה, והיינו נשמות, ושלישים היינו אלהות, על שם הכתוב (בפ' בשלח) ושלישים על כלו, שהוא על ידי שהוא מושל ומנהיג את הכל, וכל אלה, תעשיה, היינו התבה והדיבור שתוציא מפיך יהיה בכוונה זו, ובאמונה שלימה, שיש בכל דיבור תחתיים שניים ושלישים, והם עולמות ונשמות ואלהות כנ"ל, והבן:

אות י״ח

אמר ר"י בעל שם טוב ע"ה, צוהר תעשה לתבה, שיהא מנהיר התיבה, ואל אמה תכלנה מלמעלה, פירוש שנותן מזון להשכינה ממדרגות שלמעלה:

אות י״ט

שמעתי בשם הבעל שם טוב זללה"ה שפירש, צוהר תעשה לתבה, לעשות צוהר מן התבה של תורה ותפלה, לראות ולהסתכל עמה מראש העולם ועד סופו:

אות כ׳

הבעל שם טוב זי"ע פירש, צוהר תעשה לתבה, צוהר לשון אורה, ותיבה לשון דיבור, פירוש כשאיש ישראל רוצה לדבר דיבור צריך לראות שהמחשבה תאיר בהדיבור בתחלה, כי מחשבה אותיות חשב מה:

אותיות כ״א-כ״ב

אמר אדוני אבי זקיני זלה"ה בסוד תחתיים שניים ושלישים וכו', ובפירוש אמר לבקש מהאותיות היינו מסוד אור האלהות אשר בתוכם ולבקש משם וכו':

לבקש מן האותיות ממש, וכמו ששמעתי פירושו מן אדוני אבי זקיני זללה"ה, פירוש מן סוד אלוה שבהם שיעזור להם לדבר האותיות בכוונת אמת לשמה, ועל ידי זה נמתקין כל הדינין בשרשן:

אות כ״ג

שמעתי מאדוני אבי זקני זללה"ה כי האותיות בלי פירוש:

אות כ״ד

שמעתי כי כל תיבה נכלל מכל העולם וכו' ודפח"ח:

אות כ״ה

דע כי כל תיבה הוא קומה שלימה, וצריך להיות כל כחו בה, כי אם לאו, תהיה כמו מחוסר אבר:

נקודה למחשבה

בדרך כלל כשאנחנו מנסים לכוון בתפילה אנחנו חושבים על המשמעות הכללית של המשפט.

איך זה עובד?

לדוגמא כתוב: "רפאנו ה' ונרפא הושיענו וניוושע", אנחנו חושבים משהו בסגנון - "ה', תרפא את החולים שלנו, תעזור לנו שהם יהיו בריאים!"

הבעל שם טוב מציע לנו דרך אחרת לגמרי של תפילה. לכוון בכל מילה ומילה בנפרד (ובכל אות ואות!) ואז לחבר אותם למשמעות כללית אחת. להתרכז בכל מילה ולתת לה לבטא את עצמנו. בצורה כזו הריכוז הרבה יותר גבוה ונהייה יותר פשוט להיות מונח בתפילה.

כמובן שדברי הבעל שם טוב אינם עצה לריכוז בלבד. באמת כל מילה נושאת חיות מסויימת אליה צריך להתחבר בלי לוותר על שום מילה.

בקיצור - לנסות בבית !!!

קחו ברכה אחת בשמונה עשרה ותנסו לומר ולהתרכז בכל מילה בנפרד. נהנית? ספר לחבריך!